

ЧИТАННЯ ТА АНАЛІЗ ПЕРШОДЖЕРЕЛ

ЗАВДАННЯ. Прочитайте уривок з філософської поеми Лукреція *De rerum natura* (Про природу речей), дайте відповіді на питання. Прочитуйте відповідні рядки з уривку.

1. Чому Лукрецій обирає поетичну форму для вираження філософських ідей?
2. Яка мовознавча проблема цікавить Лукреція: структура мови; функціонування і варіативність мови; відмінності між мовою людей та тварин; походження мови? Яку позицію підтримує філософ?
3. З якою метою Лукрецій вдається до всебічної аргументації та наводить чисельні приклади?
4. В чому полягає особливість та новаторство вчення Лукреція про мову? Чи можна вважати його підхід до мови емоційним? Чому?
5. Як філософ пояснює формування імен? Як, за Лукрецієм, створюються враження про речі: простим спогляданням чи усвідомленням корисних та шкідливих властивостей речей? Відповідно до чого створюються імена речей? Кого Лукрецій вважає ономатетом?
6. Існує думка, що в античній філософії проблема походження мови фактично осмислювалася як питання походження звукової оболонки слів. Чи узгоджується з такою концепцією підхід Лукреція?

Titus Lucretius Carus
(бл. 99-95 – 55 pp. до Р.Х.)

Давньоримський поет і філософ-матеріаліст, підтримував головне положення давньогрецького матеріалізму “З нічого ніколи не виникає ніщо” і замислювався над проблемами походження мови.

Філософія Лукреція розвиває теорію пізнання і психології Епікура, в поетичній формі блискуче відтворює тонкощі матеріалістичної фізики.

Тіт Лукрецій Кар. (1988). Про природу речей / Переклад А. Содомори. Київ: Дніпро.

Книга 5. 1026-1088

- 1026] Звуки ж усякі з грудей добувати людину природа
1027] Змусила; назви речам - необхідність сама підшукала.
1028] Так і дитина, котра ще не вміє промовити слова,
1029] До мимовільних, як бачимо, рухів нерідко вдається:
1030] Вказує пальцем, наприклад, на річ якусь, що перед нею,
1031] Кожне створіння-бо чує призначення сили своєї.
1032] От іще ріжки в бичка не пробилися на лобі, а вже він
1033] Хоче, розгніваний, вдарити ними, грозить раз од разу.
1034] Так і малята пантер і левиць, хоч нема ще в них кігтів,
1035] Хоч не прорізались ікла закривлені,- при небезпеці
1036] Шкіряться, лапками б'ють, норовлять, ще беззубі, вкусити.
1037] Так і пернатих весь рід покладається змалку на крила:
1038] Ледве опірене - вже порятунку пташа в них шукає.
1039] Думати, отже, що хтось був такий, що давав усілякі
1040] Назви речам, і що люд відтоді розмовляти навчився,-
1041] Безум, та й годі. Адже, якщо міг він усе позначати
1042] Словом і будь-який звук видавати, звернувшись до мови,-
1043] Слід уважати, що й інші могли це зробити в ту пору.
1044] Та, припустім, не могли, не було в них ще в обігу слово,-
1045] Звідки ж запало в того, хто навчив усіх мови, поняття
1046] Про необхідність її та користь, відкіля він міг знати,
1047] Перший, за що саме взятись і задум побачити в думці?
1048] Втім, не зумів би один - багатьох одночасно схилити
1049] Й переконати, щоб так от і стали, раденькі, вивчати
1050] Назви речей. А ще спробуй втовкмач-но глухому до слова,
1051] Що та до чого... Вони ж анізащо б тоді не хотіли
1052] Довго терпіти того, щоб якісь там нечувані звуки
1053] Ти їм у вуха вбивав надаремно. І ще одне, врешті:
1054] Чи аж таке вже велике тут диво, що рід умирущих,
1055] Голосом і язиком володіючи, дав поступово
1056] Назви окремим речам, відповідно до вражень окремих?
1057] Таж і тварини німі, й покоління всілякого звіра
1058] Звикли за різних умов подавать неоднакові звуки:

1060] В цьому на кожному кроці тобі пересвідчитись можна:

1061] Ось, коли лютих молоських собак щось почне
дратувати,

1062] Й зуби вже шкірять вони, розсуваючи губи
відвислі,

1063] їхнє гарчання глухе не подібне ж нічим до
лункого

1064] Гавкоту, що за хвилину якусь колихне все
повітря.

1065] Ну, а коли язиком раз од разу щенят своїх
лижуть

1066] Чи, поваливши їх лапою, шкіряться, начебто
мітять

1067] Зубом на них, але тільки вдають, що
вкусити готові,

1068] То скавучать тоді зовсім не так, ніж тоді, як
удома

1069] їх під замком залишають самими, або коли,
биті,

1070] З-під батога пориваються геть, завиваючи з
болю.

1071] Врешті, не чуєш різниці хіба, як ірже
десь у полі

1072] Між кобилицями кінь ошалілий у
розквіті віку,

1073] Богом любові крилатим пришпорений; як
перед боєм,

1074] Ніздрями ловлячи подув, ірже він, а як - на
щось інше

1075] Голос дзвінкий подає, гарячкове здригаючись
тілом?

1076] Ну, і нарешті пташиний весь рід, усілякі
пернаті –

1077] Чайки, шуліки, орлани,- коли понад морем
ширяють,

1078] їжі, прожитку для себе шукаючи в хвилі
солоній,

1079] То під час того, завваж, вони скрикують зовсім
інакше,

1080] Ніж коли здобич беруть чи як іноді б'ються за
неї.

1081] Деякі з них від погоди залежно свій мовби
охриплий

1082] Змінюють голос; ворони, скажімо, птахи
довговічні,

1083] Й воронів зграї,- коли, за повір'ям, дощі
накликають,

1084] Вітряну днину чи млисту вологість накаркати
хочуть.

1085] Тож, коли різні чуття і тварин, і птахів

спонукають,

1086] Хоч безсловесні вони, голоси видавати всілякі,

1087] То чи почнеш тут ламать собі голову, як це

зуміли

1088] Люди стільком неподібним речам дати назви

окремі?